

A PÁRDU ÉS A GÖDÖLYE

(Filmforgatókönyv)

RÓNAY GYÖRGY

azonos című regényéből írta

Révész György

és

Hegyi Béla

**OHÁTI VASÚTALLOMÁS,
VASÚT UTCA**

43. kép

A vonat bedöcög Óhátra.

A bíró leszáll.

Esteledik már.

Az állomásfőnök eligazító mutogatását követve, nekivág a nyomorúságos kis állomás mögötti Vasút utcának.

A negyedik háznál megáll, belép az udvarra.

OHÁT, KENDE PÁL UDVARA

44. kép

Korcs kiskutya fogadja veszett ugatással.

A ház hosszan nyúlik befele, és az utcai részen kívül még négy barna ajtó, apró ablakú lakást foglal magában.

Fejkendős öregasszony csoszog elő az egyikből. Sötét szemét bizalmatlanul szegezi a bíróra.

— Keres valakit az úr?

— Kende Pált keresem.

— Ott leghátul... — mutatja, aztán utánaszól: — Nincs idehaza, de hamarosan megjön. Tessék nyugodtan bemenni, nyitva van, nem zár az semmit, hiába magyaráz neki az ember.

KENDE PÁL LAKÁSA

45. kép

Kövezett konyha, beépítve kemenceforma tűzhely, középtűt viaszosvászonnal letakart konyhaasztal, rajta egy szélén kisé kicsorbult üvegvázában virág, egyetlen szál rózsaszínű rózsza. A falnál fehér konyhaszekrény. Felső részén, a tejüveg mögött könyvek.

A bíró utálkozva néz körül.

Szemközt alacsony ajtó nyílik a szobába.

A bíró itt is villanyt gyújt.

A padló tisztára súrolva, a fal fehérre meszelve. Egy szerzetesi cella sem lehetne igénytelenebb. A fal mellett priccforma ágy; fejtől a falon feszület. A sarokban kopott, alul fiókos ruhásszekrény, fényesre szidolozott sárgarézt fogantyúkkal. Középtűt szintén asztal, közepén és négy sarkán hímzett terítővel. Az ablakkal szemben az egész falon semmi egyéb, mint egy sötétbarna keretes, arasznyinál nem nagyobb fénykép. Sötét hajú, finom vonású, de jelentéktelen nőt és egy hozzá bújó fehér ruhás lánykát ábrázol. Az asszony harmincéves lehet, a lányka öt-hat. A keret sarkába tűzve egy vékonyka szál, lekonyult fejű virág.

A bíró gyorsan elfordul.

Az asztalhoz megy, leül. Szórakozottan maga elé húzza az asztalon heverő fekete vászonkötésű, a felső lapszéleken már fakuló, piros metszésű, testes kis könyvet. Második kötete egy háromkötetes bibliakiadásnak. Könyvjelzőként egy szentkép csipkés széle áll ki a lapok közül.

Kiveszi a képet és megfordítja. A hátán felírás: „Elhunyt szeretteinkért”. Leteszi az asztalra maga elé.

A lap, ahol a bíró kinyitja a könyvet, elnyűvödött a sok forgatástól. Néhány sor aláhúzva ceruzával. A bíró idegenkedve és értetlenül kezdi olvasni a sorokat.

Mikor felpillant, az ajtóban ott áll Kende Pál. Ugyanaz a félszeg tartás, ugyanaz a szeplős arc, de szeméből eltűnt a riadtság. Valami sebezhetetlen béke, majdnem derű sugárzik belőle.

A bíró rajtakapottan, zavartan tolja félre a Bibliát.

— Isten hozott — szólal meg Kende. — A szomszédasszony említette, hogy valaki jött hozzám, de nem gondoltam, hogy te vagy.

— Én vagyok — mondja a bíró. Kezdi visszanyerni a nála alább rendelték előtt megszokott biztonságát. — Remélem, nem veszed rossz néven...

— Ó nem, nem! — vág közbe Kende, észre sem véve a fölényeskedően ironikus hangsúlyt. — Inkább örülök, hogy annyi év után... Vacsoráztál már? — kérdi szolgálatkészen, majdnem lelkenedezve. — Mindjárt szólok a szomszédasszonynak, tudod, ő kosztol, nálam nincs háztartás. Megkérem, készítsen...

— Semmit se kérek! — állítja meg a bíró.

Kende az ágyához lép, leteszi az éjjeliszekrényre a magával hozott imakönyvet. Aztán őszinte melegséggel mondja:

— Fáradtnak látszol.

— Te meg megöregedtél — vágja oda a bíró szándékos kegyetlenséggel.

— Megöregedtem — hagyja helyben Kende, és vékony szája halvány mosolyra húzódik. — Azt mondják, a magány öregíti az embert.

— Miért élsz magányosan?

— Hát hogy élnék? Hogyan élhetnék?

Kis csönd támad. A bíró nem fordul a falon függő fénykép felé, inkább csak jelzésféle mozdulatot tesz abba az irányba.

— Ők voltak?

— Ők.

— Elvitték őket?

— El.

— Mikor?

— Mire hazaértem, már nem találtam itthon...

Tekintetük az asztalon fekvő szentképre téved: „ELHUNYT SZERETTE-INKÉRT”.

— És ezért persze engem teszel felelőssé! — mondja a bíró élesen.

— Nem. Én senkit nem teszek felelőssé semmiért.

— Hát ide figyelj, Gödölye! — áll fel a bíró. — Te akkor azt vártad tőlem, hogy én majd megmentem a családodat. Én pedig, ha jól emlékszem, azt mondtam neked, hogy majd utánanéznünk. Így volt?

Kende bólint.

— Tudod, mikor mond ilyesmit az ember? Ha le akar rázni valakit. Ha már torkig van vele! Ha már elege volt belőle! — Ingerülten járkálni kezd. — Egyébként hiába telefonáltam volna Dombára. Attól még Óháton elvihették, akit csak akartak. Mire visszaértél, valóban el is vitték őket, te magad mondtad. Mire nekem Dombát kapcsolták volna... És ha kapcsolják is, az rajtad nem segít. Engem viszont egy ilyen telefon újra eszébe juttatott volna annak a dombai Dombay Árpádnak, akit öt évvel korábban egy tárgyaláson alaposan megleckéztettem. Aki, amikor te felkerestél engem, már évek óta a szélső-jobboldal jelöltje volt a belügyi tárcára, és aki az alatt a pár hét alatt, amíg

aztán belügyminiszter volt, engem is éppúgy likvidált volna, mint bárki mást, akire neheztelt valamiért. Neked persze talán jobb lett volna úgy. Ha más végzi el helyetted a piszkos munkát... Mit bámulsz? Mit teszel úgy, mintha nem értenéd?

— Valóban nem értem — mondja csöndesen Kende.

A bíró vallató szemmel nézi, aztán hirtelen hangot vált, más irányból kezdi a támadást.

— Te még mindig forgalmista vagy? — kérdi gúnyosan, visszatelepdede az asztalhoz. — Téged soha nem léptetnek elő?

— Nem.

— Miért, ha szabad kérdezmem?

Kende megvonja a vállát.

— Nem is tudom. Azelőtt nyilván azért, mert zsidó volt a feleségem.

— És azután?

— Azután meg? Azt mondják, klerikális érzelmű vagyok. Klerikális reakciós.

— S hogy lehet az, hogy nem rúgtak ki a vasúttól?

— A párt képviselője a bizottságban állítólag azt mondta, hogy az nem akadály.

— Mi?

— Hogy templomba járok. Attól még lehet jó forgalmista valaki.

— És mit kértek tőled azért, hogy meghagytak az állásodban?

— Semmit. Miért, mit kérhettek volna?

— Mikor szerveztek be? — csap le a bíró.

Kende elhűlve néz rá.

— Hová?

— Az „egyházba”! — mondja dühös gúnyjal a bíró.

— De hiszen oda nem kellett beszervezni engem — mondja Kende értetlenül. — Én mindig is tagja voltam az egyháznak.

A bíró alig bírja türtöztetni magát.

— Te valóban ilyen bárgyú vagy, vagy csak tetteted magad?

— Nem értelek.

— Nem akarsz érteni! Kitanítottak, ugye, hogy ha elszámoltatnak, add a kis hülyét. Azt mondd meg, mivel bíztak meg, amikor rám állítottak?

— Engem? Rád? Ezt nem értem.

— Milyen adatokat kértek tőled rólam?

— Kik?

— Akik beszerveztek, te ütődött!

— Engem senki sehova nem szervezett be — ismétli Kende szelíd állhatatossággal.

A bíró fúj egyet.

— Jó, tudom, nem szabad kiadnod a megbízóidat. De azt megmondhatod, mivel bíztak meg!

— Senki, semmivel.

— Akkor magadtól csináltad ezt a hitványságot? — emelkedik fel a bíró.

— Mindnyájan hitványak vagyunk, és nagyon sok hitványságot csinálunk.

A bíró most már ordít.

— De nekem a te hitványságod miatt kellett ma egy ártatlan ember halálos ítéletét kihirdetnem! A sok száz bíró közül éppen nekem, Stoll Aurélnak! A Párducnak! Akit a Gödölye beárult a bégetésével!

Vadul felkapja az asztalról a nyitott Bibliát, és mint bizonyítékot olvassa Kende fejére az aláhúzott sorokat:

— „Az igazságosság lesz derekának öve, / S a hűség cspőjének kötője...”

— Ne — mondja Kende. — Hagyd abba, kérlek...

A bíró acsarkodó gúnnyal, szinte magán kívül, harsogva szavalja:

— „Együtt lakik majd akkor a farkas a báránnyal, / S a párduc együtt tanyázik a gödölyével.”

Nem bírja tovább fékezni magát. Felugrik, a könyvet a sarokba vágja.

— Miért húztad alá ezeket a sorokat?

— Mert rám is vonatkoznak. Izaiás sorai.

— Hát még kire? Kire még? — ordítja, megragadva Kende mellén az egyruháat. — Rám is?

— Rád is — mondja Kende halkán.

— Nem félsz, Gödölye?

— Nem, Aurél. Én már senkitől sem félek a földön.

A bíró keze lehanyatlik. Visszatántorog az asztalhoz, leroskad a székre, arcát tenyerébe temeti.

Kende felveszi a sarokba dobott Bibliát, gyöngéden kisimítja a meggyűrődött lapokat. Aztán őszinte melegséggel, részvétellel kérdi:

— Hozzak egy kis vizet? Vagy kávét?

A bíró a fejét ingatja.

— Ne hozz nekem semmit.

— Akkor mondd, mit tehetnék érted, Aurél?

— Te? — veszti el újra a bíró az önuralmát. — Te, értem? Te nyomorult! — ugrik fel és öklével Kende felé sújt.

— Nem akartalak megbántani — mondja az szelíden. — Bocsáss meg.

— Nem bocsátok! — ordítja a bíró. — Soha, érted? Soha!

S aktatáskáját felkapva kirohan, bevágva maga után a konyhaajtót.

BALATON-PART

46. kép

Tajtékosan fodrozódik a tó vize.

Egy újabb szélroham görnyeszti meg a nádat.

A bíró fázósan húzza összebb magán a körgallért. Lassan megfordul, elindul a ház felé.

A rohanó fekete felhők közül egy pillanatra kivillan a nap bágyadt fénye.

A BÍRÓ HÁZÁBAN

47. kép

A házba lépve ott találja a két fiatait.

— Maguk még itt vannak? — lepődik meg.

— Nem akartunk köszönés nélkül...

— mondja Moldi. — És szeretném tudni, eljöhettek-e megint?

A bíró fölakasztja a körgallért, aztán fázó kezét dörzsölgetve a borospalackjához ballag. Csak aztán válaszol.

— Eljöhöt, Segíték magának. No persze, nem az úgynevezett igazságért.

— Akkor miért?

A bíró tölt magának.

— Hogy én is idézzek valamit apámtól... és ezt életemben először teszem: „Aki tud valami fontosat a világról, és még nem adta át az utána jövőknek, az még nem öreg, mert még nem felesleges”.

— Nagyszerű ember lehetett az édesapja, bíró úr — lelkendezik Moldi.

— Igazi római jellem volt — bólint a bíró fanyar grimasszal. — Miután édesanyámat a ridegségével a halálba kergette, minden nyomát eltüntette a házból. Megtiltotta, hogy kiejtsék a nevét, s még a családi kriptára se vésette rá. Úgyhogy én felnőtt fejjel láttam először az anyámat, ezen a képen itt — fordítja a fiatalok felé az asztalon álló ezüstkeretes fényképet —, amit apám hagyatékában találtam. Én ezzel a nagy-

szerű emberrel negyvenöt után minden kapcsolatomat megszakítottam, és elsőként követeltem, hogy a műveit tegyék indexre. De ne higgye, hogy csak azért, mert gyűlöletes apa volt. Nem! Én akkor szentül meg voltam győződve, hogy ezzel jó ügyet szolgálok... Az igazság olyan, amilyen tintával aznap írják. Az egyik nap kék, a másik nap lila, a harmadikon pedig... Vagy ahonnan olvasák... De hát ez magát ne zavarja!

— Nem zavar, bíró úr, mert én — mint mondtam már önnek — csak olyan igazságban hiszek, ami megváltoztat, ami jobbá teszi az embert is, a társadalmat is. Éppen az ön, az ön nemzedékének tapasztalatai erősítenek meg abban a meggyőződésemben — mondja Moldi kissé patetikusan, árnyalatnyi szegénylősséggel a hangjában —, hogy ezért az igazságért érdemes tovább harcolni...

— Hát, jó... — felel megadóan a bíró. — Kísérje szerencse, fiatalember! Kíváncsi magának, hogy ne csalódjék... És ne kelljen szélmalomharcot folytatnia, vagy hirtelen rádöbbenie arra, milyen változékony is az igazság természete... Jöjjön csak el bátran máskor is, fiatalember. Talán lesz még egymás számára mondanivalónk...

— Nagyon hálásan köszönöm — hajol meg Moldi, és indulna is a lánnyal, de a bíró, aki közben újra töltött magának, furcsa, rekedt hangon ismét megszólal:

— Maga talán majd megfejtí, miért éitem én gerinc nélkül, és miért élt gerincesen Kende Pál.

A két fiatal értetlenül néz rá. A bíró, mintha ott sem lennének, maga elé bámulva dünyögi:

— Miért lehetett engem, a Párducot, megalázni, és miért volt ő, a Gödölye, megalázhatatlan?... Mert a zsarnokság legnagyobb bűne — emeli pillantását Moldira —: a megalázott ember.

Lassan elfordítja tekintetét a fiataloktól, szájához emeli a poharat.

Pillanatnyi tétovázás után Moldi udvariasan elköszön:

— Hát akkor... a viszontlátásra!

— Köszönjük az ebédet — teszi hozzá a lány, és kisértnek.

A bíró lassan, kortyolgatva issza a bort. Aztán hirtelen eszébe jut valami. Leteszi a poharat, feláll, kisért a fiatalok után.

BALATON-PART, A BÍRÓ HÁZA ELŐTT

48. kép

A lány már beszállt a kocsiba. Moldi most készül beszállni. A bíró megállítja.

— Mondja, fiam... — de nem folytatja. — Csak menjen... Viszontlátásra!

Moldi búcsút int, beszáll a kocsiba, elhajtának.

A bíró hosszan néz utánuk.

— Jöjjön be, mert megfázik! — recszen rá az öregasszony a lépcső tetejéről.

A bíró elindul a ház felé. Közben odaszól az öregasszonynak:

— Holnap elutazom.

— Hová?

— Ne féljen, visszajövök.

ÓHÁTI VASÚTÁLLOMÁS, VASÚT UTCA

49. kép

Befut a vonat Óhátra.

Az öreg bíró nehézkesen kecmereg le.

A Vasút utca semmit sem változott.

ÓHÁT, KENDE PÁL UDVARA

50. kép

Végigmegy a téglával kirakott tornácon, Kende Pál ajtajáig. Bekopog. Egy kócos kislány dugja ki fejét és bámul rá bizalmatlanul.

— Kende Pált keresem.

— A Pali bácsi elköltözött.

— Elköltözött? — lepődik meg a bíró.

— Hová költözött?

— Hová? Hát a temetőbe! — kuncog a lányka, s már vissza is húzódik a lakásba.

A bíró letörtten indul visszafele.

A lakás ajtaja újra nyílik, egy fiatalasszony szalad utána.

— Bocsánat. Most mondja a gyerek, hogy a Pali bácsit tetszett keresni. Rokona talán?

— Nem. Az iskolatársam volt.

— Akkor okvetlen tessék elmenni a tisztelendő úrhoz.

— Miért?

— Azt nem tudom. Csak nagyon szigorúan a lelkemre kötötte, hogy ha a Pali bácsi iskolatársa jönne, okvetlen küldjem el hozzá.

A sekrestye szekrényéből egy gondosan becsomagolt kis tárgyat vesz elő a lelkész.

— Szabadna még egyszer a nevét?

— Doktor Stoll Aurél.

— Igen — ellenőrzi a lelkész a csomag nagybetűs címzését. — Parancsoljon, az öné.

A bíró bontani kezdi a papírt.

— A végrendeletében bízott meg velem az Istenben boldogult — magyarázza a pap —, hogy őrizzem addig, míg a címzett érte nem jön.

A papírból a fekete vászonkötéses, a felső lapszéleken már egészen elfakult, piros metszésű, testes kis könyv kerül elő. Középe táján most is kiáll egy kicsit a csipkés szélű szentkép. A bíró kihúzza a lapok közül, megfordítja. A felírás megfakult, de még olvasható: „ELHUNYT SZERETTEINKÉRT”.

A könyv, mintegy magától, ugyanott nyílik ki, ahol akkor. A bíró halkán olvasni kezdi a ceruzával aláhúzott sorokat:

*Az igazságosság lesz derekának öve,
S a hűség csipőjének kötője.
Együtt lakik akkor a farkas a báránnyal,
S a párduc együtt tanyázik a gödölyével.*

— Bocsásson meg — szól közbe a lelkész —, de készülnöm kell.

A bíró némán biccent, s elhagyja a sekrestyét.

OHÁTI TEMETŐKERT

52. kép

Közvetlenül a templom mögött húzódik a temetőkert. A sírokat friss koszorúk, virágok borítják, villog a sok száz gyertya, mécses lángja. Halottak napja van.

A bíró, kezében a könyvvel, lassan ballag a sírok között.

A templomban megszólal az orgona, kezdődik a mise. Felcsendül az ének: „Ki ragyogni látod élted csillagát, / Halljad a természet hathatós szavát...”

Az egyik síron a szokásosnál több virág és gyertya. A bíró odalép, kicsit félrehúzza a fejfára akasztott koszorút. Láthatóvá válik a név: KENDE PÁL.

„A gyenge és erős, félékeny és a hősz / Meghal egyaránt.”

A sír végében alacsony kis padka. A bíró leül rá. Nézi a lángok villódzását, hallgatja a kiszűrődő orgonaszót.

— „S a párduc együtt tanyázik a gödölyével” — mormolja csendesesen maga elé. — „Borjú és medve együtt legelnek, / Együtt pihennek kölykeik...”

Felerősödik az orgonaszó.

— Vége —

FALU TAMÁS VERSEI

Fénykép

*Kérek mosolygó arcot,
én most lefényképezlek,
legtágabb fényrekeszét
nyitom ki most szívemnek.*

*Egy felvételt készítek,
ezt megtartom magamnak,
ez lesz az eredeti,
te a másolat vagy csak.*

Könnyek

*Sírással érkeztem
én a földre le,
a sírás az élet
legelső jele.*

*Könnynek az emberrel
közös útja van,
újra nem leszek, ha
kísírom magam.*

Postaláda

*Postaláda a falon,
figyelmet magára von,
várja a sok levelet,
mely reményt visz, vagy temet.*

*Ezerféle a levél,
mely belőle útrakél,
s ezer helyen így terem
öröm, bánat, szerelem.*

*Én nem írok senkinek,
nem írok, mert nincs kinek.
Csak bedobok egy szívet,
s ráírom: Mindenkinek.*